

יש לנו טכנאים רפואיים מעולים. האם יש לנו רופאים?

כליות ולב

הודענו להם כמה שעות מראש על הפירסום, וביקשנו את התגובה.

הנה התגובה. כראי לעמוד על כל מילה בה: „אור ליל ה'29 בנובמבר נכרתו עליידי מנהל המחלקה ל' כירורגיה ב' והשתלות וצוותו שתי כליות תאונה קטלנית, והוכנו להשתלה בגופם של שני חולי אייספיקת כליות כרונית. התעורר ויכוח בין מנהל-המחלקה לבין מנהל-היחידה בשאלה מי משניהם יבצע את ההשתלות. בשלב מסוים של הוויכוח עיכב מנהל היחידה להשתלות את שתי הכליות, ועליידי כך נגרמה השתיית-מה כניתוח. הנהלת בית-החולים התערכה מייד בנושא, פעלה להורדת המתח בין המתווכחים ואיפשרה (את) ביצוע שתי ההשתלות. הנהלת בית-החולים, יחד עם מישרד-הבריאות, ממשיכים כיום ללמוד את האירוע. לצורך הפקת הלקחים המשתמעים, ויישומם במישרים המיקצועיים, האישיים והמישמעיים.“ כל הכבוד. ניסוח יפה, אלגנטי, שאינו משקר. מלאכת-מחשבת של יחסי-ציבור.

מה אין בה? אין בה אף מילה אחת של זעזוע. אף רמז אחד לכך שזהו אירוע בלתי-רגיל, מדהים או — שזוהו שמייים — מחפיר.

שני רופאים התווכחו. הל „עיקוב“, זה מצער. העניין הסתדר. מישרד-הבריאות פירסם לאחר מכן דברים דומים. בדרכם של הישראלים, „יפיקו לקחים“.

זוהי השערוריה האמיתית.

אפשר להבין את רצונו של בית-החולים (כמו כל מוסד אחר) למנוע שערוריה בתוכו. זה עלול לגרום לפירסומת שלילית ולהיזק למגביות. ידועה גם נטייתם של הרופאים לטשטש שערוריות בתחום המיקצועי, לחפות איש על מחדלי רעהו ולשמור על „כבוד המיקצוע“, כמו גילדה סגורה בימי-הביניים. (שגיאתו של אדריכל מתנוססת על תילה לדורות. שגיאתו של רופא נקברת בארמה.)

אבל מכאן ועד לטישטוש פרשה כזאת. קל וחומר אחרי שכבר התפרסמה ברכים. הדרך רחוקה מאוד. אי-התגובה של מישרד-הבריאות, שנראשו עומדים רופאים מיקצועיים, וכיום גם שר חדש וטרי, כמו מוטה גור, רמטכ"ל לשעבר, מועזת לא-יפחות.

תגובה מוסרית בזאת אפשרית רק אם קיימת גם בדרג המינהלי והמיניסטרילי מידה מחרידה של קהות-יחושים.

וכאן קבור הכלב (סליחה על הביטוי).

נרמה לי שהפרשה כולה, מן האקט הראשון של הרופא סוכי-הכליות ועד לא-תגובתם של שר-הבריאות, מהווים סימני פטום למצב הרפואה בארץ.

רפואה זו עומדת על הגובה מבחינה מכנית. המיכשור הולך ומשתכלל; הטכניקה הרפואית מחוללת פלאים. אך נרמה שככל שהטכניקה משתפרת, כן מידרדר היחס לחולה.

הרופא הופך לטכנאי מצויין ומאבד את יחסו אל החולה. בית-החולים הופך לבית-חרושת רפואי. ובבית-חרושת הזה הופך החולה למוצר נטול-נשמה, שמטפלים בו, מתקנים אותו ומחליים פים את חלקיו.

אפשר לשאול: כמה החולה מעוניין יותר? ברופא נחמד, המעניק לו יחס חם אך המפגר ביריעותיו הרפואיות, או בטכנאי רפואי מעולה, היודע את מלאכתו אך שאין לו יחס אנושי חם לחולה?

איני מסכים לעצם השאלה הזאת. אני רוחה אותה מכל וכל. מבחינה אנושית ורפואית כאחת.

כי החולה אינו מורכב משני חלקים — גוף ונפש. הגוף והנפש מהווים יחידה אחת. כל מחלה מושפעת מגורמים נפשיים, ואולי היא נגרמת עליהם. רופא המטפל בגוף ומוזניח את הנפש — יתכן ששכר מאמציו יוצא בהפסד, גם מבחינה רפואית.

רופא יודע אמר פעם שחולה ישראלי מאבד צלם-אנוש

בהיכנסו לבית-החולים.

איני רוצה לשגות בהכללה. יש בארץ רופאים נהדרים, ברוח אלברט שווייצר. יש בארץ בתי-חולים מצויינים. איני מסוגל להעריך אם אלה הם המיעוט או הרוב.

אך שמעתי תלונות ללא-ספור על המתרחש בבתי-החולים. יש בתי-חולים איומים, שהפכו לבתי-חרושת במובן הרע ביותר של המילה, אף שרמתם הרפואית נכונה. יש בתי-חולים שבהם שוכנת מחלקה איומה לצד מחלקה מצויינת. הכל תלוי בנביא-אדם.

יש מחלקות בארץ שבהן נגזר על חולים זקנים עונש-מוות, בעורם זוכים במיטב הטיפול הרפואי. הם מתים מפיציע-ילחין, שכל בית-חולים של נזירות קאתוליות היה מתבייש בהם לפני מאה שנה. המחסור בתקציב ובעובדים אינו יכול להצדיק מצב זה. והמחר סור הזה עצמו הוא, כמובן, סימפטום של המצב.

זהו העיקר. פרשת-הכליות של תל-השומר מסמלת את

הדרה-הומאניזציה של הרפואה, כשם שמצב הרפואה מסמל את הדרה-הומאניזציה של מדינת-ישראל כולה. מדינה בלי מוסרי-כליות.

הרופא שהעלים את הכליות התייחס אליהן כאל כלי-עבודה, ואל החולים כאל חפצים שיש להכניס לתוכם חלקים נוספים. וזהו, בעצם, הצד המחריד ביותר.

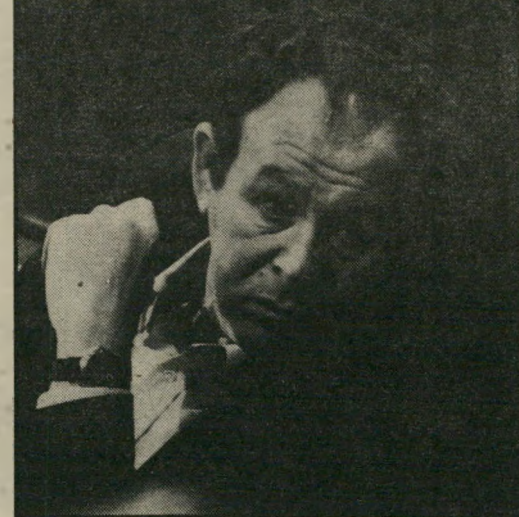
לא שמיקרה כזה קרה, אלא שיוכל היה בכלל לקרות.

מתגלה כאן יחס בלתי-אנושי לחולים, יחס של התעלמות גמורה מאנושיותם. מעצם היותם בני-אדם. מתגלה כאן יחס של רופא הרואה את עצמו כטכנאי, המבצע פעולה מיקצועית מסויימת, כשהחולה אינו אלא אובייקט נטול-נשמה. מפרקים חלק ממכונה אחת, ומחברים אותו למכונה אחרת.

כמו גרזניק, המוציא סוללה מוקלקת ממכונת, ומכניס במקומה סוללה חדשה-יחסית, שנלקחה מ-מכונת אחרת.

אפשר לומר: קרה מה שקרה. רופא אחד איבד לשעה קלה את עשתונותיו. ועצמו בער בו להשחית. זה לא צריך לקרות, אך זה יכול לקרות. אין תופסים אדם ככעסו.

אין זה נכון לגמרי. כאשר הכעס הזה מוביל לרצח, למשל,

גור: השערוריה שמאחורי השערוריה

אנחנו תופסים אדם ככעסו ומעמידים אותו לדין. הכעס כשלעצמו אינו מוחק שום אישום. לכל היותר הוא יכול לשמש כנסיבה מקילה בעת גזירת העונש.

אך נניח לרצח לרופא ששעה מה ששעה. הבה נסתכל בתגובת הממונים עליו.

וכאן התמונה חמורה שיבעתיים. אפשר לטעון שהשערוריה האמיתית התחילה רק אחרי המעשה המקורי, כאשר התגלגלו הדברים בדרגים הגבוהים.

קודם כל העובדות: העולם הזה גילה את הפרשה ביום ה'12 אחרי ההשתלות.

מה קרה ב'12 הימים האלה? האם רעדו אמות-הסיסים בבית-החולים תל-השומר? האם פוטר מישהו. האם הושעה, האם הובא לדין? האם הועקו המוסדות המיפטיים של ההסתדרות הרפואית ו/או מנגנון המדינה, שלא לדבר כלל על המישרטה? שום דבר לא קרה.

מוסדות בית-החולים, שידעו על המיקרה עוד בשעה שקרה (שהרי רק התערבותו של סגן מנהל בית-החולים הביאה להחזרת הכליות, ואיפשרה את ביצוע ההשתלה), התייחסו אליו כאל סיכסוך רגיל ומצער בין שני רופאים. הם ראו את תפקידם בהשכנת שלום ביניהם. לשם כך קבע מנהל בית-החולים פגישה עם שני הרופאים ביום השמיני אחרי המיקרה. אחד משני הרופאי אים סירב להשתתף בה.

נראה כי בשלב זה ראו מוסדות בית-החולים את התפקיד העיקרי בהעלמת הפרשה בולה, ובמניעת דליפתה החוצה. ואכן, אף מילה אחת לא דלפה, עד שהחליט „העולם הזה“ לפוצץ את הפרשה.

כל זה מזכיר בצורה מובהקת את יחסם של מוסדות הימאות אחרי פרשת הנוסע הכובשי הסמוי. הם לא עשו דבר נגד המעורבים, וכל רגאתם היתה להבטחה אי-פירסומה של הפרשה. משמע: לא חשוב מה קרה, גם כשמדובר בדיני נפשות. חשוב מה מתפרסם.

אחרי שחשפנו את הפרשה, פירסם בית-החולים הודעה מנוסחת היטב, היתה למנהליו שהות לחשוב עליה כראוי, כי

ה יכרתי את חיים שיכא. נפגשנו בהודמנויות שונות. התר-שמתי מאישיותו.

הוא לא היה טכנאי של רפואה. הוא ידע כי ה-רפואה נוגעת לבני-אדם. הוא היה אנושי.

נרמה לי שזה היה הרושם המיידי. הבלתי-אמצעי, שעורר אצל כל מי שנפגש בו לראשונה: הנה אדם. אילו שמעו השבוע מה התרחש בבית-החולים הנושא את שמו, היה מתהפך בקיבור.

ה מיקרה שנחשף עליידי העולם הזה בשבוע שעבר היה חמור מאוד כשלעצמו.

רופא בכיר התרגז על רופא בכיר אחר. הוא רצה למנוע בערו מלבצע ניתוח של השתלת-כליות. הוא העלים את הכליות שנכרתו מגופה של אשה שנפטרה, ושעמדו להיות מושתלות בשני חולים שכבר המתינו לניתוח.

אחרי התערבות מלמעלה החזיר הרופא את הכליות, שנשמנו במכונתו בצירנית. ההשתלה בוצעה באיחור ניכר. איש אינו יכול לדעת אם המעשה השפיע על טיב הכליות או לא. אחת מהן נדחתה מייד, והיה צורך לכרות אותה שוב מגופו של האיש שבו השתלה.

חלק מן הוויכוח הקולני התנהל בנוכחותו של חולה שהמתין להשתלה, ובנוכחות מישפחתו.

הם שמעו שהרופאים, שבהם היו תלויים חיי החולה, רבים ביניהם כמו רוכלים בשוק.

אחרי מעשה הוסיפו שני הרופאים להאשים ולגנות איש את רעהו בכתב ובעל-פה.

ל זה חמור מאוד.

אין חידוש בקינאה בין רופאים. רופאים מתחרים זה בזה, שונאים זה את זה, מנהלים תככים זה נגד זה, כמו בני שאר המיקצועות.

אומנם, נעים היה לחשוב שאנשים הבוחרים במיקצוע זה הם בעלי אופי טוב במיוחד. לעיתים זה נכון, אך לעיתים זהו אשליה. טבע האדם אינו משתנה, גם כשהוא מחליט להיכנס למיקצוע שכולו הצלת חיי-אדם.

גם הרופאים הם רק בני-אדם, ולפעמים גם זה לא. לכן איני כותב דברים אלה מתוך נאיביות. איני נרעש למראה שני רופאים בכירים הנאנקים זה בזה. יכול רופא פלוני להאמין כי רופא אלמוני מסיג את גבולו, ויכול ד"ר אלמוני לחשוב כי ד"ר פלוני מנסה להצר צעדיו. אין זה מצב אידיאלי בבתי-חולים, אך זה נסבל, ואולי בלתי-נמנע.

הבעיה האמיתית נוגעת לשיטות — ולגישה המתחבאת בהן.

כ אשר שני מהנדסים רבים ביניהם במיפעל, והאחד חוטף מידי השני מכשיר-עבודה, אין בכך אסון.

כאשר מתקוטטים שני עורכדין, ואחד מהם מחביא את תיקו של השני שעה קלה לפני שעליו לקום בבית-המישפט העליון ולטעון את טענותיו, זה מעשה מכביש.

אך כשני המיקרים האלה מרובע על ברזל ונייר. אך כאשר מתקוטטים שני רופאים, והאחד מעלים כליות כדי שהשני לא יוכל להשתילם בגופם של חולים — זהו מצב שונה לגמרי.

הכליות האלה נכרתו (או „נקצרו“, בלשונם המיוחדת-במינה של הרופאים עצמם) מגופו של אדם — ובמיקרה זה אשה — דקות מעטות אחרי שנקבע אצלה מוות מוחי. כלומר המוח חרל מלפתק, אך הגוף עצמו היה עדיין „חיי“. מישפחת הנפטרת שוכנעה להסכים לכריתת האבר. יש לשבח אותה בכל לשון של שבח. לא אנקל מסכימה מישפחה לכריתת אבר מגופו של אדם אהוב, שעה קלה בלבד אחרי מותו, כאשר גודל האובדן צורב את ליבו. למישפחה ערבית (כמו במיקרה זה) אין זה יותר קל מאשר למישפחה יהודית.

רופא, המקבל לידיו סיקרן כזה, צריך להתייחס אליו ביראת-יכבוד, אם לא בהדרת-קודש. אין זה ברזל, ואין זה נייר. זהו אבר מן החי.

יחס רומה צריך להיות כלפי מקבל הכליות.

חוליה-כלית עצמם בין חיים ומות, בין תיקווה ויאוש. הם נשארם בחיים בעזרת מכונות, המונעות מהם לחיות חיים גורמליים. הם משתקקים להשתלת אבר נריא. הם כמהים לו.

כאשר הם מוזמנים, סוף-סוף, להשתלה, הם באים לבית-החולים בדחילו ורחימו. הם יודעים כי חיהם מונחים על כף-המאזניים.

הם זקוקים ליחס אנושי. הנושע בהם אמונה ותיקי וזה. הם זקוקים לאמונה עיוורת ברופא, המצטייר בעיניהם כמלאך בלבן, כסמל החיים.

ק על רקע זה ניתן לעמוד על מלוא החומרה של פרשה מחפירה זו.